

D'oratoris i postoperatoris

«Considero que evitar tota pressió sobre l'organum i l'ús d'instruments tallants, dins de les cambres oculars, és l'única manera de veure desaparèixer la pèrdua dels humors vitris ab tota la seguretat. Aquesta idea constituí lo meu objectif al posar en pràctica lo meu procediment d'extracció 'in toto' (...) Aquest consisteix a adaptar a la superfície de la chatarachta una petita ventosa que fa presa d'ella i permet la separació de lo lligament de forma tan completa i suau, que tan sols cal enretirar l'instrument, sense tracció ni força cap, per a veure sortir sencers lo cristal·linh ab la seva càpsula, ab la més gran facilitat i sense la menor violència ni patiment per a l'ull».

El 1725, un antic deixeble de Baruch Spinoza en l'ofici de polir lents per a instruments òptics, Ignatius van Raacker, va dirigir aquestes ratlles¹ a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques d'Amsterdam. L'optometrista van Raacker era descendent directe d'aquells que l'any del Senyor de 1492 havien estat expulsats del Call de Girona pels molt catòlics reis “de Castella, Lleó, Aragó i altres dominis de la corona”, i, endut per la rauxa de qui està convençut de tenir la raó però ignorant que això mai no és prou per a aconseguir res, va pensar que els doctes acadèmics haurien d'estar per força interessats en la tècnica que havia desenvolupat per tal d'obtenir una “*extracció ideal de la chatarachta*”, la que ell mateix va batejar amb el nom de “*fachoèrisi*”.

Lamentablement per a la seva autoestima i per a la Història de la música, una conxorxa d'enzes -els dits acadèmics- no va ni tornar contesta al pobre Ignatius, i fou així com els plecs on es recollia el resultat de tota una vida d'experiments i investigació van anar a petar al calaix.

Quaranta anys abans, el 1685, amb un mes de diferència i en dues viles separades per menys de 200 km. (Halle i Eisenach), havien nascut Georg Friedrich Händel i Johann Sebastian Bach. Tanmateix, a partir d'aquí van seguir camins del tot oposats: així com Bach va mostrar un tarannà sedentari, quasi funcional (ja m'explicareu què havia de fer, amb 20 fills), Händel (que no va tenir ni esposa ni descendència) va ser un belluguet que va voltar mitja Europa, i un dels primers exemples de músic-empresari. I malgrat els intents de Bach per trobar-se amb Händel, mai no van arribar a conèixer-se.

El 25 de desembre de 1734, la ciutat de Leipzig va acollir l'estrena de l'obra composta expressament per a les celebracions litúrgiques de Nadal pel *kantor*

¹ La traducció al català de l'original neerlandès la devem al seu rebesnét Joachim (1840)

de l'església de Sant Tomàs, missenyor J.S. Bach. Però l'*Oratori de Nadal* va trigar només 23 anys a tornar a ser interpretada, i a més, ho va ser a Berlín, a la Berliner Singakademie.

En canvi, el *Messies*, estrenat a Dublín el Divendres Sant de 1742 a benefici d'obres de caritat, va tenir un èxit esclatant des del primer dia. Quan l'any següent es va estrenar al Covent Garden de Londres, el rei Jordi II, propulsat per no se sap ben bé quin sentit de la transcendència, es va posar dret com un sabre en sentir el *Hallelujah*. Des d'aleshores, els anglesos, que són gent amiga dels costums i idiosincràtics com ells tots sols, s'aixequen com un sol home quan l'interpreten, per exemple al Royal Albert Hall².

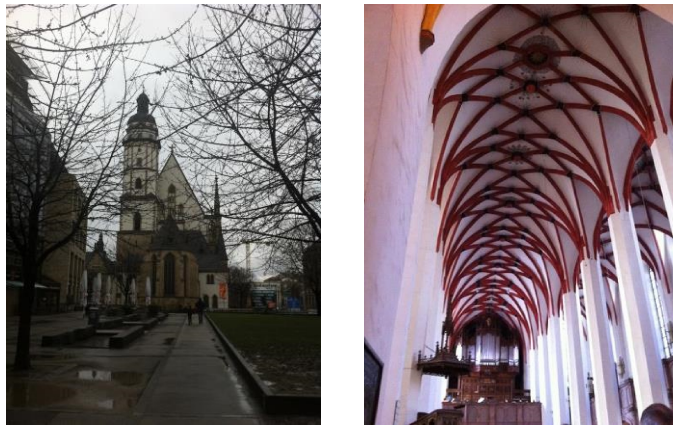
Londres. Royal Albert Hall

Que el *Messies* hagi acabat essent una icona de Nadal és un misteri només explicable per la casualitat... i la magnificència d'una partitura en què no hi sobra ni una sola nota. Si havia de ser pel nom³, l'*Oratori de Nadal* tenia d'entrada més números per triomfar a finals de cada any, però va haver de sobreposar-se a un seguit d'infàmies i iniquitats perpetrades contra el “vell Bach” pel consell municipal, l'església, la universitat i la burgesia de Leipzig, raó per la qual aquesta ciutat hauria d'haver estat destruïda vuit vegades i reconstruïda set. Tanmateix, la grandesa de Bach, de qui Carles Riba assegurà que tenia “intimitat amb el diví”, ha esborrat la mesquinesa dels seus coetanis... per a alegria i profit de llurs descendents.⁴

² En aquesta sala hitchcockiana, cada any, a començament de desembre, s'hi interpreta un *Messies* participatiu amb vora 3.500 (!) cantaires voluntaris, que supleixen amb entusiasme encomanadís les escandaloses deficiències de la interpretació.

³ En realitat, l'obra recicla gran part de dues cantates profanes anteriors, compostes per celebrar els aniversaris de sengles prínceps de la noblesa saxona.

⁴ Avui Leipzig viu orgullosament abocada a Bach i el turisme bachia: salvant les distàncies -a l'Empordà s'hi menja pla millor-, recorda el cas de Figueres i Dalí. Tot i que a en Dalí, els figuerencs es limitaren a ignorar-lo, per ximplet.

Leipzig. Thomaskirche

En fi, que la bona música no s'esgota mai ho demostren dues versions actuals de sengles números de cada obra: La primera, una espantant aproximació a *For unto us a child is born* que devem al mag Quincy Jones i a un estol de superstars com ara Stevie Wonder o Al Jarreau:

<https://www.youtube.com/watch?v=cq0GvA8cE-g>

L'altra és el famosíssim primer cor de l'Oratori de Bach, en l'energètica adaptació per a big band dels King's Singers.

<https://youtu.be/4zeWQA7bsF0>

Mentre tot això s'esdevenia, Europa assistia al triomf d'un xarlatà, que es presentava com el *Chevalier* John Taylor i de qui el Doctor Johnson va dir que “era un exemple de quant lluny pot conduir la pocavergonya quan està nodrida per la ignorància”. Doncs en aquest sinistre cirurgia confluïren tràgicament les biografies de Bach i Händel. Per increïble que pugui semblar, ambdós van patir les mateixes malalties -cataractes i apoplexia-, per bé que en ordre invers. Händel va escriure el *Messies* després de tenir una embòlia, com portentosament recreà Stefan Zweig, i al final de la vida (1752) patí de cataractes. Bach va tenir primer cataractes, i tot seguit un atac de feridura que li causà la mort, el 1750.

Però el més astorador de tot plegat és que als dos els va operar⁵ les cataractes el tal Taylor, qui en lloc de fer-se *rich* fent de sastre i no empenyar, es va dedicar a arruïnar la vida de dos dels més grans genis de la música de tots els temps, deixant-los completament cecs. I és que un tractament postoperatori basat en “una mescla de bàlsam del Perú i aigua calenta aplicada directament als ulls, col·liri de sang de colom, sal cremada i sucre polvoritzat, a banda de sagnies i laxants”, dóna plenes

⁵ De viu en viu, òbviament.

garanties d'infecció ocular, glaucoma secundari i fulminant destrucció de la retina.

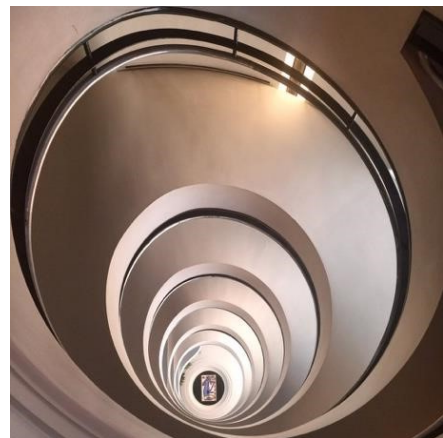
I tot, per no haver conegut la tècnica d'en Van Raacker.

Anys a venir, un descendent de l'optometrista neerlandès i que havia recuperat la grafia originària⁶ del cognom familiar, el Dr. Ignasi Barraquer, va presentar exactament aquelles mateixes tècniques del seu avi setè (vulgarment, el *recontrarebesavi*), però embolcallant-ho amb les eines del màrqueting primerenc. Així fou com en la sessió plenària del III Congrés internacional d'oftalmologia de Washington de 1922, va sentenciar solemnement, i més castís que en Rodolfo Valentino:

*«Senyors, comparin vostès la pinça de pressió del cristal·lí amb l'ungla d'un gat,
i la meua ventosa amb els llavis d'una dona bonica.
Què preferirien sentir vostès a la seva galta?».*

Inapel·lables paraules amb què tota discussió es va donar per acabada, i la facoèresi, o tècnica Van Raacker, va triomfar com l'Avecrem arreu del món.

*I vet aquí un gat,
vet aquí un gos,
i aquest conte
ja s'ha fos*

L'escala de cargolí
de la Clínica Barraquer
al carrer de Muntaner
(em supera el rodolí!)

⁶ Tal com Spinoza és, en origen, Espinosa.